

fra dem, og en sådan skjebne rammet også skonnert «Duen» for 90 år siden. Den 3. mars 1843 seilte kaptein N. A. Dahl ut fra Trondhjem med skibet lastet med klippfisk for Bilbao, og siden har ingen hørt et ord hverken fra skib eller mannskap.

Skibsfører Nils Andreas Dahl var født 27. september 1812, og nedstammet fra en gammel Trondhjemsslekt. Hans bestefar Klampert (bordskriver) Christoffer Dahl blev født i 1750 og bodde i forstaden Ila. Sistnevntes sønn Haagen Christoffersen Dahl, var født 6. januar 1786 — døde 1834. Gift med Martha Sivertsdatter Lycke. Innlandshandler og bordskriver hos H. W. Finne. Hadde 9 barn, og av disse var to skibsførere, nemlig forannevnte N. A. Dahl og Sivert Marthinus Dahl (født 6. februar 1810).

Sivert M. Dahl førte skonnert «Marie» av Trondhjem, tilhørende O. A. Krognos og O. A. Moe. Han delte sin brors skjebne — forliste i Nordsjøen 1845, og hele besetningen omkom.

Trondhjems gamle rådhus.

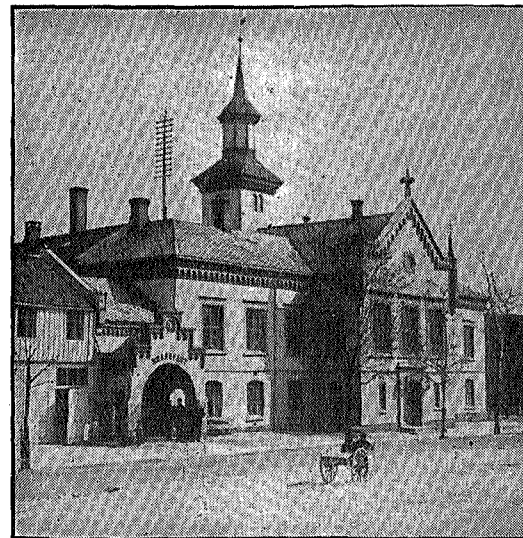
De gamle tomter som ligger i strøket omkring Frue kirke, Sparebanken, Norges Bank og Rådhuset er rik på historiske minner, både fra middelalderen og fra senere tider. Den eldste av disse er Raadhustomten, som begynner sin historie ved Magnus den godes tid.

Olafskirkens opførelse blev påbegynt av Kong Magnus den Gode omkring 1046. Arbeidet fortsattes av Harald Hårdråde og i 1050 stod kirken ferdig. Snorre forteller at kirken blev opført på det sted hvor Olaf den helliges lik blev hensatt om natten efter at bonden Torgils Halmasson hadde bragt det til byen fra Stiklestad. På høialteret i denne kirke stod kong Olafs lik i en smukk sølvkiste i ca. 100 år. I 1531 brente Olafskirken, og noen tid derefter blev det opført en stengård på tomten. Av rektor Müllers avhandling sees, at borgermester Lars Bastiansen Stabel eiet denne stengård i midten av det 17. århundre, han eiet også den store gård Rønningen i Strinda. Stabel var borgermester i Trondhjem fra 1644 til sin død i 1669.

I 1651 brente byens rådhus, som stod ved torvet, og derfor blev det aktuelt å skaffe et hus istedet. De økonomiske forhold efter branden var fortvilet, men til tross derfor blev rådhusaken løst på en for byen meget lettvinnt måte. Kjøbmann Thomas Hammond

(Thomas Angells morfar), kjøbmann David Jacobsen Jelstrup og kjøbmann Christian Rasmussen overdrog Stengården (Stabels) til rådhus for byen ifølge gavebrev av 13. desember 1669.

Kun i 12 år fikk byen beholde sitt nye rådhus, — i 1681 brøt Hornemansbranden ut, og rådhuset med arkiv og inventar blev ødelagt. Efter mange og lange forhandlinger mellem Trondhjems

Det gamle Rådhus.

borgerskap og de kongelige autoriteter i Kjøbenhavn blev det endelig i 1702 besluttet å bygge rådhus med tårn på den gamle tomt. Huset blev opført av murmester J. C. Hempel og tatt i bruk 1702, men allerede to år efter blev byen herjet av en ny brand (Lars Witbrand 1. aug. 1708). 459 hus blev lagt i aske og deriblandt også rådhuset.

Trondhjems brogere tok igjen fatt, forteller Müller, og rådhuset blev atter restaurert. Denne gang var det rådmann og kjøbmann Lars Hansen Holst som var den ledende mann ved restaureringen og som også for en stor del finansierte affæren. På rådhusets tårnfløi står Anno 1710, og av dette må man vel gå ut i fra at huset var helt ferdig i nevnte år.

I eneveldets tid var byens kommunale styre og stell ledet av rådmenn, borgermestre og presidenter, men større saker og bevilgninger måtte gå til Kjøbenhavn og blev nådigst avgjort av kongen. Borgerne var også representert ved de 12 eligerede menn, som blev utnevnt til sine tillitshverv. Alle disse forskjellige embedsmenn og eligerede menn, samt Lagtinget, Stiftsoverretten og Bytinget hadde sine kontorer og møtelokaler i rådhusets 2nen etasje. I 1ste etasje hadde brandkorpset sitt materiell. På rådhuset møtte også vekterne hver aften for å få vindretningen opgitt før de påbegynte sin patrulje i byen.

Om vekterne skriver B. Geelmuyden i sine Trondhjems-erindringer fra tredveårene: «Om natten gikk vekterne sin runde og sang ennu de gamle vektervers, de skulde også angi vindretningen, men denne fikk de oppgitt om aftenen på rådhuset og det hendte ikke sjelden, at de ropte den samme vind hele natten, uaktet den til sist kunde blese fra den stikk motsatte kant. Når de ikke visste hvorfra den kom, ropte de undertiden: vinden er op og ned. De var bevebnet med morgenstjerne, men Trondhjem var en rolig by, og der var sjelden eller aldri bruk for den. I Frue kirke tårn var brandvakt, der også ropte tiden for derved å vise at de var årvåkne. Både vekterne og politibetjentene var ofte gamle og skrøpelige, og husker jeg ikke feil, var en av betjentene halt. Det fortelles, at en vektor skal ha ropt: Vinden er stille, inntil han blåste overende i gata. En stående tilsetning til vekternes: «Vinden er stille» var ellers småguttene: «Slå vekteren, så han trille».

I rådhusets kjellere var det fengsel og arrestlokaler. Man kan huske for en del år siden, at når en eller annen person blev arrestert for beruselse, blev det sagt, «at han blev tatt på Rådstua». Dette uttrykk har gått igjen fra den tid der var fengsel i rådhuset. Arreststrummene i rådhusets kjellere var beryktet som noen élendige huler, og mangen stakkar led nok forferdelige kvaler der nede. Det hendte også at fangene tok livet av sig.

Kommunalt selvstyre.

Efter mange kamper og forhandlinger blev formannskapsloven endelig vedtatt av Stortinget 1837, og samme år rykket formannskap og bystyre inn i Trondhjems gamle rådhus og overtok byens styre. I 93 år — fra 1837 til 1930 — holdt Trondhjems valgte representanter sine møter i rådhuset, og i denne tid hadde byen en stor utviklingsperiode både på de merkantile og kommunale områder, som har satt store minner efter sig. Innbyggerantallet vokste i denne periode fra ca. 13,000 til ca. 55,000.

Følgende herrer har presidert som ordførere i det gamle rådhus:

1. Justitiarius Jacob Roll, 2. Konsul Jacob Schavland Gram, 3. Assessor Balthazar Schnitler, 4. Grosserer Nicolay Jenssen, 5. Politimester Samuel Severin Betzman, 6. Rektor Fredrik Molthe Bugge, 7. Konsul Hans Peter Jenssen (I), 8. Prokurator Georg Lerche, 9. Overrettssakfører Johan Christian Grabow, 10. Justitiarius H. G. C. Meldahl, 11. Stiftsprost Christian Pettersen, 12. Gros-

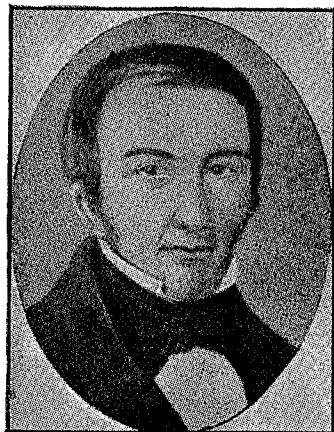
serer, bankdirektør Einar Gram, 13. Overlæge Ove Guldberg Høegh, 14. Konsul Fredrik Christian (Fritz) Lorck, 15. Pastor Aage Schavland, 16. Justitiarius O. C. Roll, 17. Grosserer Michael Getz, 18. Rektor Carl Arnold Müller, 19. Bankchef Christian W. Hirsch, 20. Postmester Johannes Musæus Nissen, 21. Høiesterettsadvokat Johan Henrik Bergh, 22. Driftsbestyrer Christian H. Hjelm, 23. Tollinspektør Jens Ludvig Paul Flor, 24. Høiesterettsadvokat Karl L. P. Bugge, 25. Stadsfysikus M. I. Dahl Bøckman, 26. Assessor Bernhard K. Bergersen, 27. Overrettssakfører Ingebrigt Buaas, 28. Overrettssakfører Sverre Olafsson Klingenberg, 29. Kontorchef Carl Nilsen, 30. Bankchef Christian Knudtzon Schaanning, 31. Bankchef Andreas Berg, 32. Overrettssakfører (borgermester) Hans Jørgen Bauck, 33. Grosserer Christian Thaulow, 34. Høiesterettsadvokat (fylkesmann) Odd Klingenberg, 35. Skoleinspektør O. K. Ribsskog, 36. Høiesterettsadvokat Einar Dahl, 37. Konsul Francis Kjeldsberg, 38. Bankchef Kristian Bryn, 39. Konsul Andreas Moe.

Trondhjem og trondhjemmere i 1814.

Vi skal foreløbig forlate Kjøbmannsgaten et øieblikk og stikke over til byens centrum. Det går ville rykter om at Norge er avstått til Sverige, og andre rykter vet å meddele at prins Christian Fredrik er på reise til Trondhjem og har i sinne å la sig utrope til enevoldskonge i Norge.

Disse rykter kom nemlig til Trondhjem før de offisielle meddelelser om hvad som var skjedd i Kiel nådde frem til byen. Ryktene satte sinnene i bevegelse, og rådstueskriver Carl Valentin Falsen tok straks affære. Han forfattet en adresse til prinsen som blev underskrevet av følgende 58 av byens borgere:

Blom, M. Lie (Jonas Lie's bestefar), Carl Falsen, Udby, Rogert, Mandix, Grib, J. Mølman Lysholm, H. Knudtzon, Henrik Meincke, Hans Wingaard Finne, Iversen, Wraamann, Dorenfeldt, Wold, Wildhagen, Jacob Schawland Gram, Johan Schmidt, Herman Chr. Garman, Eduard Oeding, Peter Schmidt jr., Lorentz Johannsen, Chr. Knudtzon, Bendicke, N. S. Schultz, Hans Wensell, Michael Smith, Lammers, Christ, Asm. Møller, Tøris Eid, Lorentz Klüver, R. I. Schive, M. Lossius, Hans Collin, Herman Hoë, C. H. Weiby, Wogelsang, C. Klingenberg, Nils M. Frick, Lorck, Fred. G. Gade.

Carl Valentin Falsen.
1787—1852.

O. Normann, Edw. Green, Erich Dahl, Fredrik Christian Hagen, Paul Schmidt (?), Haagen Dahl, Halvor Sundt, Nils Sundt, Knud Sundt.

I adressen heter det blandt annet: «Idet vi altså gjennom lidelser med freidig mot streber hen til vårt høie mål, tror vi å skylde oss selv og våre efterkommere å anmode Deres høihet om å tillate nasjonen ved deputerede av alle stender å sammentrede i en kongress for å legge grunnvolden til rikets konstitusjon for fremtiden».

Avskrift av adressen blev overlevert til Christian Fredrik allerede under hans reise til Trondhjem.

Sett med trønderøine er denne adresse det verdifulleste aktstykke man leser i historien om 1814, for det fremgår av samme at det var trønderne som først slo til lyd for at en riksforsamling burde sammenkalles.

Carl Valentin Falsen (1787—1852) var en ildfull personlighet med frihetstanken og en fryktløs handlekraft. Da krigen med Sverige brøt ut i 1814 satte han sig i spissen for dannelsen av et frivillig jegerkorps i Trondhjem, og blev selv dets chef. Våbenstilstanden kom så hurtig, at det ikke blev bruk for korpset, men han vilde ikke avvebne efter Mosskonvensjonen, tvertimot skrev han i pressen en opfordring til å samle landets militære styrke, således at det overordentlige Storting kunde forhandle i full frihet og sørge for en forening med Sverige som ikke krenket Norges likeberettigelse. Falsen avvebnet ikke før selveste Stortinget påla ham å avvebne.

Eidsvoldsmannen Christian Falsen sier også i sine optegnelser at «det var hans bror Carl Falsen i Trondhjem, som først reiste selvstendighetstanken i 1814».

C. V. Falsen blev by- og rådstueskriver i Trondhjem 1813, fra 1822 tillike byfogd, direktør i Norges Bank og Trondhjems Sparebank, 1826 sorenskriver i Eker, Modum og Sigdal, 1839 amtmann i Bratsberg, 1846 i Kristiansand S. Valgt til stortingsmann fra Trondhjem 1817, fra Buskerud 1830—1839, fra Bratsberg 1842—1845, fra Kristiansand by 1848.

Prins Christian Fredriks reise til Trondhjem.

Den 24. januar 1814 mottok Norges stadtholder i Kristiania, prins Christian Fredrik, meddelelse fra Kong Fredrik VI om at han i natten mellom den 14. og 15. januar hadde ifølge fredstraktat i Kiel, avstått kongeriket Norge til kongen av Sverige. I kongebrevet fikk stadtholderen ordre om å utnevne kommissærer til å avlevere de norske festninger, hvorefter han skulde anse sitt embede som endt og snarest mulig reise til Danmark. To dager efter mottagelsen av nevnte ordre begav prinsen sig på reise til Trondhjem i stedet for Danmark.

Prins Christian Fredrik
(etter stikk av Charles
Turner 1814).

Reisen foregikk gjennom Opdal og Rennebu til Støren, og i Melhus blev han mottatt av byens embedsmenn. På Byåsen møtte Trondhjems ridende korps som fulgte ham til byen. Prinsen ankom til Trondhjem 5. februar og tok opphold i Stiftsgården. Offisielt blev Christian Fredrik mottatt på en ærefull måte. Stiftamtmann Fredrik Christoffer, greve av Trampe, holdt et stort selskap til hans ære, hvori deltok 120 personer. Likeledes blev han opvartet med et lignende selskap av kommandanten, general grev Carl Jacob Waldemar Schmettow. Men tiltross for all glansfull opmerksomhet var prinsen i dårlig humør og fornærmet på C. V. Falsen som uberegnet hadde kommet iveien for hans interesser. Imidlertid lot han fornuften seire og forstod nu at det nyttet ikke å by trønderne eneveldet.

Den 10. februar forlot Christian Fredrik Trondhjem og reiste ned til sin gode venn og rådgiver Carsten Anker på Eidsvold. Allerede 6 dager efter avreisen tok han fatt på å etterkomme trøndernes krav, idet han den 16. februar sammenkalte 20 a 21 av landets betydeligste menn til et møte på Eidsvold.

Møtets ledende mann blev professor Georg Sverdrup (født i Namdalen). I dette møte blev prinsen og de tilkalt menn enige om «at en samling av nasjonens selvvalgte oplyste menn skulde møte i Eidsvold den 10. april for å bestemme Norges fremtidige regjeringsform.

Ved denne beslutning var Trondhjemsborgernes krav i et og alt under full utvikling.

Trondhjems Eidsvoldsmenn.

Fredag den 4. mars foretoks valg på 2 valgmenn i hvert sogn som skulde tre sammen for å velge deputerte til Riksforsamlingen på Eidsvold. For Domkirkens sogn valgtes justitarius A. Rogert og grosserer Johan Mølmann Lysholm, og for Frue sogn skibsreder Hans Wensell og grosserer Peter Schmidt jr. — I møte 11. mars valgtes justitarius Andreas Rogert og grosserer Peter Schmidt til Eidsvoldsmenn for Trondhjems by. (Begge hadde underskrevet adressen til Christian Fredrik).

Etatsråd og justitarius **A n d r e a s R o g e r t** var født i Trondhjem 1754, sønn av politimester Rogert og hustru, født Horneman. Blev i 1779 ansatt som auditor ved Vardøhus festning, 1793 sorenskriver i Søndfjord, 1797 assessor og 1805 justitarius i Trondhjems stiftsverrett, var en lærd mann, hadde stor interesse for kunst og videnskap og eiet et betydelig bibliotek. I Riksforsamlingen stod der stor respekt av den stille, beskjedne mann. Ved første valg blev Rogert valgt til vicepresident og medlem av den betydningsfulle komité som fikk alle innkomne grunnlovskast til behandling og på grunnlag derav skulde avgi forslag til konstitusjon. Rogert fremsatte forslag om at landets konger skulde krones i Trondhjems Domkirke. Forslaget blev vedtatt og fikk betydning for kirkens fremtid, idet lovbestemmelsen bevirket at kirkens restaurering påbegyntes. Rogert døde i 1833, blev begravet på Domkirkegården på sydsiden av kirkens skib. Graven kan nu ikke påvises.

Grosserer **P e t e r S c h m i d t** var født i Trondhjem 1782, sønn av kjøpmann Claus Pedersen Schmidt og hustru, født Beck. Fikk i sine yngre dager en utmerket utdannelse både hjemme og i utlandet. Var i besiddelse av glimrende evner og er omtalt som et skarpt hode. På Eidsvold blev han innvalgt i den meget viktige finanskomité som skulde behandle rikets pengevesen. Han eiet gård i Strandgaten (nu O. T. gt. nr. 6), samt to skib (slupp «Haabet» og slupp «Buøen»). Han var betroet mange tillidshverv, overinspektør ved Tukthuset, Børskommissær og revisor i Norges Bank m. m. Nød stor anseelse blandt sine medborgere. Fikk i 1812 som gave en stor temaskine av sølv med inskripsjon: «Erkjendtlig-

Eidsvoldsmann
Andreas Rogert.
1754—1833.

Eidsvoldsmann **Peter Schmidt.**
1782—1845.

heds gave av Trondhjems borgere i 1812». Schmidt døde i 1845 og blev begravet på Domkirkegården straks nordenfor kapitlet. Gravstedet er utjevnet.

I 1914 reiste Trondhjems by en bautasten på nordsiden av Domkirkens langskib til minne om byens to forannevnte Eidsvoldsmenn.

Den 17. mai, samme dag som grunnloven vedtokes på Eidsvold, valgtes Christian Fredrik til konge i Norge, men skjebnen vilde at svenskekongen skulde betre hans trone.

Tilbake stod dog Eidsvoldsgrunnloven urokkelig som en kompakt makt til å føre frihetsverket til fullendelse, derfor inntar historien om Christian Fredriks besøk i Trondhjem og trøndernes adresse til ham et hovedpunkt i frihetsårets saga.

Til det overordentlige Storting valgte Trondhjem følgende representanter: Etatsråd og konsul Hans Carl Knudtzon, major Fredrik Christian Otto Hegermann, pastor Nils S. Schultz og inspektør ved Realskolen Jacob Hersleb Sodeman.

Foruten forannevnte trønderske Eidsvoldsmenn og stortingsrepresentanter, skal vi nevne grevene Schmettow og Trampe, som også på forskjellige områder hadde innflydelse på tidenes forhold i Trondhjem i 1814.

Dr. Juris stiftamtmanngrev **Fredrik Christoffer Trampe** (1779—1832) blev i 1804, kun 25 år gammel, utnevnt til amtmann i Island vestre amt, og i 1806 til stiftamtmanngrev over

General grev C. J. W. Schmettow.

Stiftamtmann grev
Fredrik Christoffer Trampe.
1779—1832.

hele øen. Etter 6 års tjenestetid på Island blev han forfremmet til stiftamtman i Trondhjem. Grev Trampe var enkemann ved ankomsten til byen i 1810 og inngikk ekteskap den 20. desember samme år med comtesse Ulrikke Fredrikke Schmettow, datter av grev Schmettow og frue Stincken Anna Catharina Mølmann. Han fikk Nedre Rotvold gård i medgift med sin hustru. Grev Trampe var en av sin tids mest ansette embedsmenn i Norge, medlem av Provianteringskommissjonen, præsæs i Videnskapernes Selskap og i årrekker formann i Norges Banks representantskap.

Det overordentlige Storting som var forsamlet fra begynnelsen av oktober til slutten av november, løste som bekjent sin oppgave med stor dyktighet. Tiltross for press og trusler fra Carl Johan, Sverige, og næsten hele Europa, maktet landets kårne representanter ved klokskap og koldblodighet å bevare Eidsvoldsgrunnloven som fremtidig konstitusjon for Norge og gjorde derved nordmennene til et av Europas frieste folk.

Den 4de november valgte det overordentlige Storting Carl XIII av Sverige til konge, og fra samme øieblikk blev Carl Johan Bernadotte også norsk kronprins.

Carl Johan i Trondhjem.

Allerede i 1815 foretok Carl Johan sammen med sin sønn Oscar en reise til kroningsstaden Trondhjem. Den myndige kronprins og berømte marskalk som hadde høstet ære og laurbær ved Fleurus, Austerlitz, Wagram, Lübeck og Mohrungen var vred og gram i hu

ved ankomsten til Trøndelag. Grev Trampe møtte i egenskap av stiftamtman ved amtsgrensen for å følge ham til byen, men mottagelsen var mindre nådig, og fra første hilsen på Dovrefjell talte ikke kronprinsen med ham før dagen efter ankomsten til Trondhjem.

Carl Johan hadde godt kjennskap til Trondhjemsborgernes krav om riksforsamling, grev Schmettows skarpe optreden til den svenske oberst Eck, og om C. V. Falsens Jægerkorps som nektet å avmønstre o. s. v. Kronprinsen visste videre at trønderne i det store og hele var imot foreningen med Sverige, og alt dette hadde gjort ham ytterst opbragt, og hans vrede gikk til å begynne med ut over grev Trampe, som tok det hele med overlegen koldblodighet.

Tiltross for alt som var passert, blev Carl Johan mottatt med honnør og oppmerksomhet. På Torvet var reist en æresport, soldater og brandmenn ropte hurra, og dette forbedret kronprinsens humør betydelig. Han besøkte gamle general von Krogh og dekorerte ham med Serafimerordenen.

Kronprinsen vilde nu gjerne også komme til forsoning med general grev Schmettow, som bodde i sin gård ved Torvet (Harmonien). Carl Johan sendte sin adjutant til greven, som meddelte at kronprinsen gjerne vilde se ham. Schmettow svarte adjutanten: «Vil hans kongelige høihet se mig, så bor jeg skrås over Stiftsgården; jeg har intet å tale med ham om».

Generalløitnant Johannes Seiersted (1761—1823).

På grunn av de spesielle forhold til kronprins Carl Johan, tok grev Schmettow avskjed som kommanderende general nordenfjells og Stortinget bevilget ham hans fulle gasje i pensjon.

Til Schmettows efterfølger i stillingen blev utnevnt general Johannes Seiersted, som overtok kommandoen i januar 1815. Han var født i Stjørdalen, sønn av oberstløitnant Jens Fredrik Svane Seiersted og hustru Dorthea Catharina Klingenberg. 1774 fenrik

Carl Johan.

General Johannes Seierstedt.
1761—1823.

ved Trondhjems Dragonregiment, 1781 løytnant ved Falsterske Infanteriregiment, 1795 kaptein. Deltok i bebyggelsen av Lübeck og Hamburg i 1801. Major 1807, oberstløytnant 1808, oberst 1810. Blev generalmajor og chef for den nyoprettede norske generalstab 22. mai 1814.

Seierstedt døde som general i Trondhjem den 17. september 1823. Han blev begravet på sydsiden av Domkirkens langskib rett over for general von Kroghs gravsted. En stor stenplate med inskripsjon dekker hans grav.

Norges Bank. Hovedsete Trondhjem.

Store ting hadde hendt fra januar til november 1814. Den 400-årige union med Danmark var endelig oppløst og Norge trådte inn i de selvstendige nasjoners rekke. Landet hadde fått sin statsforfatning, nasjonalforsamling og regjering, men manglet ennå en meget viktig faktor — nemlig bank og pengesystem.

Tidene var i høieste grad elendige. Krakket etter Napoleonskrigene lå som en mare over Europa, handel og skibsfart var lammet, dessuten inntraff misvekstår og feilslagne fiskerier. Som en nødsforanstaltning besluttet riksforsamlingen på Eidsvold den 13. mai å fundere den midlertidige Norske Riksbank ved å garantere 14 millioner riksdaler navneverdi til en kurs av 375 prosent. Disse garanterte Eidsvoldssedler var praktisk talt verdiløse. Under bank- og finansdebatten i det første ordentlige storting uttalte representanten fra Moss, grosserer Gerner, «at han ikke kjente noe sted i utlandet hvor han for de garanterte norske pengesedler kunde få kjøpt et par tøfler».

Efter lange debatter og megen overveielse vedtok Stortinget i 1816 i forbindelse med den nye banklov, å sette Eidsvoldsgarantien ut av betraktning, — derved blev Norge statsbankerot og en masse av landets borgere led ruinerende tap. Samme år besluttet Stortinget å oprette Norges Bank, hvis grunnfond minst skulde være

Norges Bank, opført 1828—30.

2 millioner sølvspeci (8 millioner kroner). Kapitalen skulde skaffes ved å tegne 10,000 aktier på 200 speciedaler, eller i tilfelle av at aktietegningen ikke nådde det fastsatte beløp, ved tvungne innskudd som vilde bli å utligne på formue. På grunn av de katastrofale tider og forhold blev aktietegningen en fiasko, da der kun blev tegnet 3791 istedet for 10,000 aktier. Den eneste utvei blev nu å inndrive grunnfondet i form av tvungne skatter som skulde innbetales i solide mynter eller ved å innlevere ekte gjenstande av sølv.

Det blev en hård tid for det norske arvesølv, menn og kvinner av alle stender måtte vandre den tunge vei til fogden for å avlevere sine dyrebareste skatter. Det hendte ofte at gamle ting som hadde gått i arv gjennom mange generasjoner blev brutalt knust på fogdens stabbe og sendt til smeltediglen på Kongsberg. En gammel embedsmann har notert følgende mynter og gjenstander som han i 1817 innbetalte i skatt til Bankens fond, 8 engelske kroner, 9 danske, 8 spanske pjastrer, 30 tredjedelsspecier, 75 riksort, 132 gamle otteskillinger, en sølvkanne, samt en sølvskål på fat, som hans tippoldefar hadde kjøpt i 1707.

Som et annet eksempel kan nevnes hvad en velhavende bonde- mann betalte i bankskatt. 12 sølvspecier, en liten sølvkanne på fot, en stor sølvkaffekanne med fat, en stor presentertallerken av fint sølv, en sølvspillkum, en tedåse, en eddikkanne, en sennep-, en pepper- og en sukkerbøsse av sølv, to sølvspecier, to teskjeer,

en sølvsukkerklyp, to sølvsaltkar, to sukkerfat, en sukkerkopp og en kanne av sølv, et sølvbeger, en sølvbolle og 8 spiseskjeer. Dette utgjorde tilsammen 356 lodd sølv. Videre sees at selveste grev Wedel Jarlsberg personlig knuste sitt sølvtøi, som han fikk hos sin svigerfar statsminister Peder Anker og innleverte samme til banken. På denne måte ofret landets fedre, alle etter evne, sin siste rest av verdier på fedrelandets alter.

I Trondhjems by med forstæderne Baklandet og Ila, blev det utlignet 101,400 speciedaler fordelt på 1054 borgere. De 12 største skatteydere betalte tilsammen næsten halvparten av nevnte beløp. Disse 12 var:

Handelshuset Hans Knudtzon & Co.	8400 speciedaler,
do. C. A. Lorch & Sønner	8100 do.
do. H. Hoë & Co.	7800 do.
do. Meincke Sønner & Co.	6900 do.
do. Otto Beyer	3900 do.
Grosserer og ritmester Ludvig Must	3900 do.
Grosserer Hans Wingaard Finne	1800 do.
Handelshuset Hans Wensell & Co.	1800 do.
Grosserer Fredrik Bing	1800 do.
General grev C. J. W. Schmettow	1800 do.
Stiftamtmand grev F. C. Trampe	1500 do.
Justisråd Bennecke	1500 do.

Det første ordentlige storting, som fikk til spesiell oppgave å skaffe orden i landets finansvesen og skape Norges Bank, var forsamlet 1815—16. Til dette ting valgte Trondhjem biskop P. O. Bugge, grosserer J. C. Wildhagen, bergråd E. Knoph og pastor N. C. Schultz. Første suppleant kjøbmann J. F. Oxholm møtte hele perioden i stedet for Wildhagen.

Den vanskelige og vidtløftige banksak var behandlet av flere komitéer, som oversendte sine forskjellige forslag og betenkninger til bank- og finanskomitéen (den 3dje komité) der videre behandlet saken og oversendte samme til Stortinget. Den sistnevnte komité bestod av 16 representanter. Av disse var to trøndere — forannevnte J. F. Oxholm og lensmann J. C. Nordby, Selbu.

Kjøbmann Jacob Frederik Oxholm (1772—1832) etablerte sig som kjøbmann i Trondhjem i begynnelsen av det 19. århundre. Han var en meget begavet mann og utrustet med stor arbeidskraft, som blev utnyttet i det offentlige livs tjeneste.

Magasinförvalter, børskommissær og medlem av sparebankens direksjon.

Møtte som stortingsmann 1815—16—21—22—27—28—30. I Stortinget blev Oxholm valgt til sekretær i 3dje komité, og nedla som sådan et stort arbeide under banksakens behandling. Ved valg på første direksjon til hovedsetet fikk han det største antall stemmer, og blev som sådan den ledende mann ved grunnleggelsen av Norges Banks hovedsete i Trondhjem.

Av stortingsforhandlingene fremgår at det hadde hersket adskillig strid om hvor bankens hovedsete skulde ligge. Komitéen foreslo Trondhjem, Odelstinget vedtok Bergen. I Lagtinget fikk Kristiania flertall. Den 21. mai (1816) besluttet Stortinget at hovedsetet for en eventuell frivillig aktiebank skulde ligge i Kristiania, men dagen efter vedtok Stortinget med 41 mot 38 stemmer at hovedsetet for en tvungen bank skulde opprettes i Trondhjem, og det blev den siste og endelige avgjørelse.

Stortinget viste trønderne både ære og tillid ved å legge hovedsetet i Trondhjem, men det blev også lagt en tung byrde på de menn som under ytterst vanskelige forhold skulde utføre det grunnleggende arbeide ved bankens start.

Til første direksjon ved hovedsetet blev valgt: Kjøbmann Jacob Frederik Oxholm, grosserer John Chr. Wildhagen, assessor Jacob Roll, kjøbmann og redaktør Math. Conr. Petterson og prokurator Ole Iversen. Disse herrer var sammenkalt til møte den 25. januar 1817 og avla sin ed. Følgende funksjonærer fikk ansettelse:

Hovedbokholder R. Bergh, kasserer ritmester F. Collin, kontrabokholder F. G. Gade, sekretær advokat H. Lysholm.

Norges Bank blev startet i Stiftsgården, og fru Schøllers store brandfrie kjellere kom nu til nytte som opbevaringssted for innkomne skatter. Allerede den 15. desember 1818 kjøpte banken gård nr. 1 i Kongens gate og flyttet inn i samme i september 1819. Denne gård var i sin tid bygget på Korskirkenes gamle tomt, og tilhørte gjennom en lang rekke av år det Angellske handelshus, som også spesielt i Thomas Angells tid drev en betydelig bankier-

Bankdirektør
Jacob Frederik Oxholm.
1772—1832.

forretning i gården. Omkring 1828—30 blev Angellgården revet og bankens nuværende bygning blev opført på tomten.

Det lille norske folk på 900,000 sjæle havde tiltross for blodstygelse, nød og avkrefvelse gjort et krafttak. Norges Bank var skapt og det begynte å lysne av dag efter århundredes mørke.

Kong Carl Johans kroning 1818.

Som en avslutningsceremoni over alt det som var foregått på den politiske arenas område, fra Christian Fredriks besøk i 1814 til Norges Bank åpnet sine dører i 1817, kom Carl Johans kroning i 1818. Det var nu hengått 335 år siden den siste kongekroning fant sted i Trondhjem (Kong Hans 1483) og derfor blev Carl Johans kroning historisk sett en stor begivenhet. Kongen og kronprins Oscar reiste gjennom Østerdalen, Røros og Guldalen og ankom til Trondhjem 1. september. Stiftamtmann Trampe møtte kongen denne gang ved Os for å utføre sin høflige plikt som stiftets høieste embedsmann. På gården Oust, Leinstranda, stod borgergarden og en eskadron ridende jegere som dannet eskorte, ved Uglen på Byåsen møtte general Seiersted med sin stab. Fra Skansenporten til Stiftsgården stod også tropper opstillet. På Torvet var reist en æresport med inskripsjon: *Priscum restituit Nidarosæ decus*. Den 5. september var kongen og kronprinsen med følge innbudt til et stort selskap hos statsråd Chr. Krogh på Munkvold.

Kroningen fant sted den 7. Høitidelighetene begynte med klokke-ringning i alle byens kirker kl. 8 form., så kl. 9,30, og da prosesjonen satte sig igang ved Stiftsgården ringte kirkeklokkene for tredje gang. Under prosesjonen blev kroningsregaljene båret av regjeringens medlemmer. Kronen av statsminister Peder Anker, kroningskåpen av statsråd Fasting, eplet av statsråd Chr. Krogh, scepret av statsråd Jonas Collett, sverdet av statsråd Sommerhjelm og riksbanneret av generaløitnant Ahrenfeldt. Biskopene Bech og Bugge mottok kongen ved kirken. Biskop Bugge prediket. Biskop Bech utførte salvingen og kroningen. Kronen blev satt på kongens hode av biskopen (Bech) og statsminister Peder Anker i forening.

På kroningsdagen gav statsminister Anker på kongens vegne en stor middag for 150 personer, men kongen og kronprinsen holdt sig tilbaketrasket og deltok ikke i selskapet. Været var smukt og om aftenen var der illuminasjon i byen og på orlogsskibene. Der blev videre holdt en rekke fester. Kongen gav et ball i Stifts-

Carl Johans kroning 1818.

gården og Trondhjems by et ball i borgerklubben for 350 personer. President Christie gav på stortingsdeputasjonens vegne et selskap for den svenske riksdags kroningsdeputasjon.

I anledning kroningen utdelte kongen gaver for en samlet sum av kr. 200,000.00. Av dette beløp blev ifølge spesielt gavebrev anvendt 4000 spesiedaler til opprettelse av Kong Carl Johans stiftelse, Trondhjem.

Forholdet mellem kongen og Trondhjems to grever var også under kroningen noe spent, og det kom heller ikke ved denne anledning noen tilfredsstillende forsoning istand. Carl Johan var som bekjent et stemningsmenneske som på et øieblikk kunde slå om fra spøk til raseri og omvendt. Kongen hadde tilfeldigvis opdaget under prosesjonen, at det danske riksvåben var påmalt en av borgergardens gamle faner. Dette hadde gjort ham opbragt, og stiftamtmann Trampe blev beordret til audiens midt på natten. Tiltross for at Trampe ikke hadde noe med fanen å gjøre, holdt kongen en tordentale og truet ham med avskjed. Om få sekunder var Carl Johan i strålende humør og tok frem et smykke som han anmodet Trampe om å medta til sin hustru, men greven nektet å motta gaven.

Grev Schmettow var like bestemt og avvisende som under Carl Johans besøk i 1815. Han vilde således ikke innfinne sig ved den almindelige cour, men gikk endelig med på å treffe kongen under en særskilt privat audiens. Kongen vilde gjøre ham til ridder, men Schmettow frabad sig denne oppmerksomhet. Carl Johan lot under audiensen falle en ytring om at han ønsket å besøke greven på hans sommerresidens Rotvold, men Schmettow lot som han ikke hørte på det øre, og det blev heller intet besøk av.

Av denne lille orientering omkring 1814 har vi sett, at det var Trondhjems borgere gjennom sin adresse, som først reiste selvstendighetstanken, og som tok det første initiativ til at en riksforsamling blev sammenkalt.

Likeledes viste trønderne en varm og opofrende fedrelandskjerlighet ved å oprette et eget borgerkorps, som stod ferdig til å forsvare byen hvis den blev angrepet.

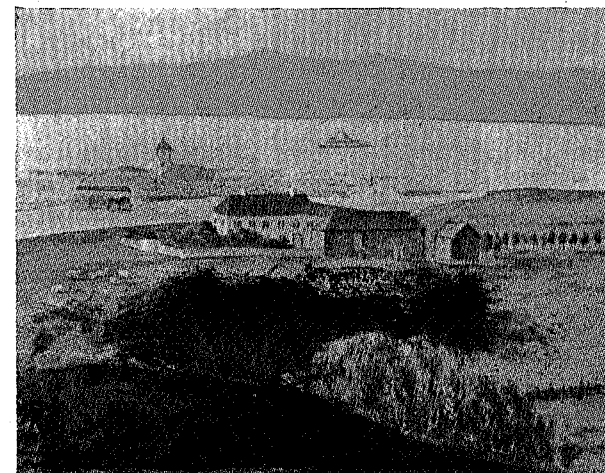
Efter Carl Johans kroning begynte en ny arbeidsdag, og vi gjenoptar vår vandring i Kjøbmannsgaten og fortsetter videre gjennom forstaden Baklandet.

Skibsreder H. J. Sommer,

medlem av de 12 eligerede menn, startet forretning i Trondhjem omkring 1770. Eiet gård nr. 8 i Kjøbmannsgaten, hadde eget skibsverft oppe i elven, som lå omtrent der hvor Elgeseter bro nu står. I sommertiden bodde Sommer på sin herlige eiendom Singsaker som var skjønt bebygget og omkranset av en vakker have. Firmaet blev efter grunnleggerens død fortsatt av sønnen H. J. Sommer, som var født 1786. Ved hans død i 1830 opphørte huset.

H. J. Sommers skib:

- 1) Fullrigger «Mathilde Henriette» (Ole H. Munthe).
- 2) Skib «Venskapsminde» (kaptein H. J. Tekermann).
- 3) Bark «Concordia» (De to søstre).
- 4) Fregatt «Minerva» (førere Thor Olsen — Hans J. Larsen).
- 5) Slupp «Haabet» (førere Hans Beyer — A. Bjørn).
- 6) Skonnert «Christina Testmann».
- 7) Brigg «Fortuna» (Hans J. Tothammer).
- 8) Skonnert «Oppreisningen» (kapt. A. Bjørn).
- 9) Jakt «Den Kjekke» (skipper Arnt Bredahl).
- 10) Skonnert «Resolution» (skipper Hans Michelsen m. fl.).
- 11) Galeas «Forsøget» partrederi, som disponertes av Sommer. Ført av skipper Lars Christof-

Singsaker gård i skibsreder H. J. Sommers tid.

fersen Bie. Dette skib forliste ved Arnøen, Smøla, den 5. juni 1798 og hele besetningen omkom. Kaptein Bies lik fantes og blev begravet på Edøys gamle kirkegård. På hans grav ligger en meget stor stenplate, som har følgende inskripsjon:

«Dagen 5. Juni 1798 Døde Skibscaptæn Lars Christoffer Bie En rædsom stormdag i Havnen Arenøen. Født i Trondhjem 1775. Hans livstid var 22 Aar 1 Maaned 14 Dage. Du nu skal nyde Himlens løn i Aanders Glæde Harmoni. Jomfru Sussanna Halck i Trondhjem har reist denne mindetavle».

Joh. Chr. Vogelsang

var kjøbmann og skibsreder i samme tidsperiode som forannevnte H. J. Sommer. Han eiet gården Gløshaugen og var således også Sommers nærmeste nabo. Vogelsang hadde i tiden 1790—1830 følgende skib:

- 1) Bark «Erstatningen» (Peder Hansen — A. Lønstrup).
- 2) Brigg «Hagaine» (P. H. Dahl — J. H. Erbe).
- 3) Brigg «Den Kjekke» (P. Bennecke — Peter P. Grønbeck). (Kapt. Grønbeck døde under en reise i utlandet 1822. Hans enke Mette Marie Grønbeck født Ems, skjenket i sin tid et legat til beste for enker efter skibsførere og håndverkere. Hennes legat eier nu en kapital på ca. kr. 80,000.00.
- 4) Brigg «Union» (kapt. Schmidt).
- 5) Fregatt «Alida» (Peter H. Dahl).
- 6) Jakt «Anna Elisabeth» (P. Qvam).